

Nr 134.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1952/53 till förvärv av en fastighet invid Uppsala högar, jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

Kungl. Maj:t har i propositionen nr 1 under åttonde huvudtiteln (punkt 69, s. 86—89 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1952) föreslagit riksdagen att dels medgiva, att stadsägan 1441 + 1442 (förut Kungsgården 1¹) i Uppsala stad må för det ändamål, som i propositionen angivits, förvärfvas för kronans räkning för en köpeskillning av 115 000 kronor och på i huvudsak de villkor och bestämmelser i övrigt, som innefattas i ett i propositionen angivet köpekontrakt, dels godkänna, att köpeskillningen gäldas på sätt domänstyrelsen i ärendet föreslagit, dels ock till Förvärv av en fastighet invid Uppsala högar för budgetåret 1952/53 anvisa ett anslag av 78 600 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 63), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå Kungl. Maj:ts proposition om förvärv av en fastighet invid Uppsala högar.

I den mån redogörelse i det följande icke lämnas för den i motionen anförda motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Riksantikvarieämbetet har ansett, att de byggnader, som finnas å ifrågasvarande fastighet på grund av sitt läge invid Gamla Uppsala kyrka och Uppsala högar äro i hög grad störande. Ämbetet har därför ifrågasatt fastighetens inköp för kronans räkning, varefter byggnaderna skulle kunna rivras och bortföras. Sedan förhållandet anmälts för *domänstyrelsen*, har styrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen har därvid överlämnat samtliga handlingar i ärendet, varibland värderingsinstrument samt kronans exemplar av ett den 29 april och den 19 maj 1950 under förutsättning av Kungl. Maj:ts godkännande upprättat köpekontrakt mellan styrelsen och fastighetsägarna. Av nyssnämnda värderingsinstrument inhämtas bland annat följande beträffande fastighetens beskaffenhet och taxeringsvärde.

Egendomen består av fyra skiften, varav två hemskiften och två utskiften. Båda hemskiften äro belägna inom fornminnesområdet, det större skiftet omedelbart norr om Gamla Uppsala kyrka. Detta skifte, å vilket äro uppförda boningshus, flygelbyggnad, stall- och ladugård jämte ekonomibyggnader i övrigt, gränsar i öster mot allmänna vägen Uppsala—Danne-mora och genomlöpes av Uppsala—Gävle järnväg. De två utskiften äro belägna ungefär 25 kilometer nordväst om hemskiftena. Hemskiftena omfatta omkring 22 hektar, allt åker och tomt, samt utskiftena ungefär 10 hektar skogsmark. Sammanlagda arealen uppgår således till cirka 32 hektar. Åkerjorden utgöres av lös mylla på lera och är av god beskaffenhet. Skogsmarken är medelgod. Den ideala medelboniteten utgör 4,5 kubikmeter. Virkesförrådet beräknas till omkring 1 000 kubikmeter eller ungefär 100 kubikmeter per hektar. Skogsbeståndet, som huvudsakligen utgöres av 50 till 70 år gammal gran och tall, är till stor del välslutet och i behov av snar gallring. Ett av skogsskiftena gränsar intill ett motsvarande skifte, tillhörande de med stöd av 1949 års riksdags beslut (jfr riksd. skr. 1949: 27, p. 2) för kronans räkning inköpta fastigheterna Myrby 1¹ och 2²). Ur brukningssynpunkt kunna nyssnämnda fastigheter sammanläggas med nu ifrågavarande egendom. Sistnämnda fastighets taxeringsvärde utgör 24 700 kronor, varav 22 000 kronor jordbruksvärde och 2 700 kronor skogsvärde.

Det förenämnda köpekontraktet innehåller — förutom bestämmelser om köpeskillings storlek, 115 000 kronor — i huvudsak följande bestämmelser.

Fastigheten tillträdtes den 14 mars 1951. Rätt förbehålles den ena av säljarna, Cecilia Brundin, att under en tid av fem år, räknat från tillträdesdagen, kostnadsfritt kvarbo i fastighetens mangårdsbyggnad och att under samma tid nyttja fastighetens flygelbyggnad med skyldighet för henne att dels ensam sörja för nödigt underhåll av byggnaderna, dels ha dessa brandförsäkrade, boningshuset till lägst 20 000 kronor och flygelbyggnaden till lägst 6 000 kronor, dels ock betala på byggnaderna belöpande del av fastighetsskatt. Vissa närmare angivna förpliktelser i fråga om egendomens vattenförsörjning åvila dessutom Cecilia Brundin, i samband varmed hon äger uppbära ersättning av vederbörande vattenförbrukare. Fastigheten överlämnas fri från alla gravationer. Kronan bestrider kostnaderna för köpets lagfarande. Kronan skall därjämte respektera bestämmelserna i ett mellan Gamla Uppsala kommun och dåvarande markägare den 22 april 1922 upprättat kontrakt rörande viss markupplåtelse för vattenanläggning m. m. samt ett mellan Cecilia Brundin och ägaren till stadsägan 1673 + 1674 + 1675 muntligen träffat avtal om rätt till vattenledning m. m. Kronan har vidare att svara för vissa i samband med rivning av egendomens ladugårdsbyggnad uppkommande kostnader. I köpet ingår å fastigheten den 1 januari 1950 befintlig utstämplad skog. Säljarna förklara, att skog ej avverkats å fastigheten efter den 15 januari 1950.

Domänstyrelsen har funnit det för egendomen begärda priset skäligt.

Värdet av egendomen, om den nyttjas för skogs- och jordbruksändamål, har av styrelsen uppskattats till 36 400 kronor. Härav belöpa på skogsskiftet 7 800 kronor och på jordbruksskiftet 28 600 kronor. Återstående del

av köpeskillingen, 78 600 kronor, belöper å tomtvärden, vilka icke kunna utnyttjas. Under förutsättning att avkastningen av skog och jordbruk tillföres domänfonden, har domänstyrelsen intet att erinra emot att för köpeskillingens gäldande av markfondens medel utgår ett belopp av 36 400 kronor. Återstoden, 78 600 kronor, bör enligt domänstyrelsens mening utgå ur anslag, som kan för ändamålet beviljas.

Departementschefen har anfört i huvudsak följande.

Det har även vid tidigare tillfällen ansetts ankomma på det allmänna att i möjligaste mån bereda skydd och vård åt fornminneskomplexet i Gamla Uppsala. Ur de synpunkter, som jag med hänsyn härtill anser mig böra företräda, finner jag i likhet med riksantikvarieämbetet den bebyggelse, varom här är fråga, störande. Betyggande garantier synas därför böra skapas för dess undanröjande. Även jag anser det sålunda önskvärt, att nu ifrågasvarande fastighet, stadsägan 1441 + 1442 i Uppsala stad, förvärvas för kronans räkning. Mot den föreslagna köpeskillingens storlek har jag icke funnit anledning till erinran, liksom ej heller mot övriga villkor och bestämmelser i det under förutsättning av statsmakternas godkännande upprättade köpekontraktet. Jag kan också ansluta mig till domänstyrelsens förslag i övrigt. Sålunda synes det lämpligt, att, därest köpet kommer till stånd, fastigheten underställes domänstyrelsen för förvaltning. Egendomens avkastning torde — likaledes i enlighet med styrelsens förslag — böra tillföras domänfonden. Det av domänstyrelsen föreslagna sättet för köpeskillingens gäldande synes mig lämpligt. För att genomföra köpet erfordras enligt detta förslag ett särskilt anslag av 78 600 kronor, vilket torde böra anvisas under riksstatens åttonde huvudtitel för nästa budgetår.

I *motionen II: 63* har uttalats, att ett fullföljande av köp av fastigheter runt Uppsala högar komme att kräva miljonbelopp. Vidare har hävdats, att riksantikvarieämbetets tanke, att bebyggelsen på fastigheten skulle rivas, varken stode i samklang med platsens egenskap av sedan gammalt bebyggd ort eller läte sig förena med den nuvarande befolkningens intressen.

Utskottet. Den här ifrågasvarande egendomen — stadsägan 1441 + 1442 (föret Kungsgården ¹) i Uppsala stad — består av fyra skiften, varav två hemskiften, belägna inom fornminnesområdet vid Gamla Uppsala kyrka, och två utskiften skogsmark på cirka 25 kilometers avstånd från hemskiftena. Utskottet, som avlagt besök på platsen, har i likhet med departementschefen funnit övervägande skäl tala för att egendomen förvärvas för kronans räkning. Utskottet avstyrker därför bifall till det i *motionen II: 63* framställda yrkandet.

Den av departementschefen föreslagna köpeskillingen — 115 000 kronor — anser utskottet kunna godtagas. Mot de villkor och bestämmelser, som innefattas i ovannämnda den 29 april och den 19 maj 1950 upprättade köpekontrakt mellan domänstyrelsen och vederbörande fastighetsägare, har utskottet icke funnit annat att erinra än att såsom ytterligare villkor

vid kronans förvärvande av fastigheten i fråga bör gälla, att kronan åt Gamla Uppsala och Ärentuna församling upplåter så stort område av egendomen som efter närmare utredning visar sig erforderligt för nödvändig utvidgning av begravningsplatsen vid Gamla Uppsala kyrka.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår har domänstyrelsen, vid det förhållandet att egendomen nyttjas för skogs- och jordbruksändamål, uppskattat värdet av densamma till 36 400 kronor. Härav belöpte på skogs-skiftet 7 800 kronor och på jordbruksskiftet 28 600 kronor. Köpeskillingen i övrigt hänförde sig till tomtvärden, vilka icke kunde utnyttjas. Under förutsättning av att avkastningen av skog och jordbruk tillfördes domänfonden, hade domänstyrelsen icke något att erinra mot att för köpeskillingens gäldande av markfondens medel utginge ett belopp av 36 400 kronor. Återstoden, 78 600 kronor, borde utgå av anslag, som kunde beviljas för ändamålet.

Departementschefen har funnit det av domänstyrelsen föreslagna sättet för köpeskillingens gäldande lämpligt, likaså att fastigheten underställes styrelsens förvaltning.

Utskottet får erinra därom, att domänstyrelsens ovannämnda värdering av egendomen, varvid skogs- och jordbruksskiftena uppskattades till 36 400 kronor, verkställdes den 21 december 1949. Enligt utskottets mening är det uppenbart att denna värdering numera måste anses för låg. Utskottet har därför funnit sig böra höja nyssnämnda belopp till 50 000 kronor. Vid sådant förhållande bör den del av köpeskillingen, som skall gäldas av särskilt anslag på riksstaten, nedgå från det av domänstyrelsen och departementschefen angivna beloppet, 78 600 kronor, till (115 000—50 000 =) 65 000 kronor. Utskottet, som i och för sig icke har något att erinra mot att fastigheten underställes domänstyrelsens förvaltning, anser emellertid, att innan så sker och markfondens medel anlitas för köpets genomförande lantbruksnämnden i Uppsala län bör beredas tillfälle att uttala sig i fråga om lämpligheten av att i stället utnyttja de i egendomen ingående skogs- och jordbruksskiftena för rationaliseringsändamål.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionen II: 63,

a) medgiva, att stadsägan 1441 + 1442 (förut Kungsgården 1¹) i Uppsala stad må för det ändamål, som i det föregående angivits, förvärfvas för kronans räkning för en köpeskillning av 115 000 kronor och på i huvudsak de villkor och bestämmelser i övrigt, som av utskottet ovan förordats;

b) godkänna, att köpeskillingen gäldas på det sätt utskottet angivit;

c) till *Förvärv av en fastighet invid Uppsala högar* för budgetåret 1952/53 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 65 000 kronor.

Stockholm den 9 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 135.

Reservationer.

1) av herrar *Svensson* i Grönvik, *Mårtensson* i Uddevalla, *Lindholm* och *Onsjö*, vilka ansett, att utskottet — utan att ansluta sig till den i motionen II: 63 anförda motiveringen — bort biträda det i motionen framställda yrkandet och alltså hemställa,

att riksdagen må, med bifall till motionen II: 63, avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag.

2) av herrar *Karl Andersson*, *Näsgård*, *Pålsson* och *Bergman*.
